

The academic leadership and development guidelines for school administrators in chonburi school cluster 1 under the secondary educational service Area office chonburi rayong

Jenjira Nimwattanakul ^{1*} and Kuljira Raksanakorn ²

^{1, 2} North Bangkok University

* Corresponding author. E-mail: Jenjira.nimw@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the academic leadership of school administrators, 2) compare the academic leadership of school administrators based on gender, position, educational level, and work experience and 3) study guidelines for developing academic leadership for school administrators in Chonburi School Cluster 1 under the Secondary Educational Service Area Office Chonburi Rayong. The sample consisted of 285 participants, including 19 school administrators and 266 teachers. Disproportionate stratified random sampling and simple random sampling were employed. The research instruments were a questionnaire and a semi-structured interview. Quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and F-test, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The research results revealed that:

1. The academic leadership of school administrators was overall and each aspect were at a high level.
2. The comparison of academic leadership of school administrators, classified by gender, position, and work experience. However, significant differences at the .05 level were found based on educational level in determining school vision, goals, and mission ($F = 4.649$, $p = 0.010$), with bachelor's and master's degree holders reporting higher opinions than doctoral degree holders, and supervision, monitoring, and evaluation of education ($F = 3.227$, $p = 0.041$), with master's degree holders reporting higher opinions than doctoral degree holders
3. The guidelines for developing academic leadership included establishing clear visions and goals, developing curricula and learning management appropriate to the context, promoting an academic learning environment, encouraging collaborative work, and using supervision to improve the quality of education.

Keywords: Academic Leadership, Instructional Leadership, School Administrators, Mixed Methods Research, Chonburi 1 School Cluster.

ภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

เจนจิรา นิมวัฒนกุล ^{1*} และ กุลจิรา รักชนคร ²

^{1, 2} มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

* Corresponding author. E-mail: Jenjira.nimw@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 19 คน และครู 266 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิแบบไม่เป็นสัดส่วนและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและค่าเอฟ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงานไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษา ($F = 4.649$, $p = 0.010$) โดยกลุ่มปริญญาตรีและปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่าปริญญาเอก และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา ($F = 3.227$, $p = 0.041$) โดยกลุ่มปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่าปริญญาเอก
3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบท การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารสถานศึกษา, การวิจัยแบบผสมผสาน, สหวิทยาเขตชลบุรี 1

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้ความหมายของ “การศึกษา” ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยอาศัยการจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ปัจจุบันประเทศไทยและโลกกำลังเผชิญความท้าทายหลากหลายด้าน ทั้งโรคอุบัติใหม่ เทคโนโลยี ภูมิอากาศ สังคมสูงวัย และความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ ส่งผลต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชน การพัฒนาคนผ่านระบบการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน โดยสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเตรียมพลเมืองให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนประเทศตามโมเดลประเทศไทย 4.0 ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 รวมถึงการปรับกระบวนการทัศน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องเร่งยกระดับศักยภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ โดยเฉพาะการมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความเข้าใจและเข้าถึงการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน สนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอน และเอื้อให้ครูพัฒนาตนเองตามความต้องการอย่างแท้จริง เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนและการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเป้าหมายหลักของการบริหารสถานศึกษาคือผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารจึงต้องมีบทบาททางวิชาการอย่างชัดเจน มีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับ มีนวัตกรรมและผลงานทางวิชาการ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม ความรอบรู้ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (กรองกาญจน์ อรุณเมฆ, 2564)

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการมุ่งเน้นและพัฒนากิจการการเรียนการสอน โดยเป็นความสามารถในการชี้นำ โน้มน้าว และสนับสนุนครูและผู้เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงเป้าหมายทางการศึกษา ใช้ความรู้และทักษะในการกำกับ ติดตาม ประสานงาน และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำทางวิชาการยังมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงจำเป็นต้องแสดงบทบาทผู้นำทางวิชาการอย่างชัดเจน และใช้ศักยภาพในการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย (ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ, 2560) ทั้งนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (กานติมา กานดา, 2566) และจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะทางการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศภายใน การประเมินผลการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา (รหัสดาว ไกรศิริ, 2567) ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทที่สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในหลายพื้นที่และหลายบริบท โดยมุ่งศึกษาระดับภาวะผู้นำ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ อย่างไรก็ตาม บริบทของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ ความต้องการของผู้เรียน และทิศทางการพัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) อันเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ จึงมีความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น แม้จะมีงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในพื้นที่อื่นจำนวนมาก แต่ยังมีข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ค่อนข้างจำกัด จึงเป็นช่องว่างที่ควรได้รับการศึกษาเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และใช้ “สหวิทยาเขต” เป็นกลไกส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน โดยสหวิทยาเขตชลบุรี 1 มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 ชี้ให้เห็นจุดอ่อนด้านสภาพแวดล้อมองค์กร เช่น พฤติกรรมนักเรียน หลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับบริบท EEC และปัญหาเด็กด้อยโอกาสและเด็กออกกลางคัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2567) ซึ่งสะท้อนสะท้อนถึงความท้าทายในการบริหารจัดการศึกษา และการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในระดับสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตลอดจนกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและความต้องการของพื้นที่ โดยเฉพาะบริบท EEC ที่สถานศึกษาจำเป็นต้องเตรียมผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น

การมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และบรรลุปเป้าหมายของสถานศึกษา

จากความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการและความท้าทายในการจัดการศึกษาของสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางการศึกษา พัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบท EEC ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของครู ตลอดจนกำกับ ติดตาม และประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในบริบทของสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ยังมีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะสะท้อนสภาพการดำเนินงานและความต้องการในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยมุ่งศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ เปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลสำหรับ สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและกำหนดแนวทางพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถ ขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศและประเมินผล ตลอดจนการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทและความ ต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ในรูปแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 47 คน และครู จำนวน 1,055 คน รวมทั้งหมดจำนวน 1,102 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิแบบไม่เป็นสัดส่วน (Disproportionate Stratified Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้นภูมิ แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อให้แต่ละชั้นภูมิมีจำนวนตัวอย่างเพียงพอต่อการ วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างตำแหน่ง โดยได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 คน และครู จำนวน 266 คน รวม 285 คน จากนั้นจึงดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละชั้นภูมิ

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 5 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการ สถานศึกษาที่รับผิดชอบงานวิชาการ และ 2) มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการไม่น้อยกว่า 3 ปี และกลุ่มที่ 2 ครู จำนวน 2 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิชาการไม่น้อยกว่า 3 ปี และ 2) มีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้ที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถให้ ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของ

พื้นที่ศึกษาได้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นที่กำหนด และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องและความครอบคลุมของข้อมูลตามประเด็นการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ชนิด คือ แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยมีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ ประกอบด้วยสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน 2) ด้านกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียน 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ 4) ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา 5) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยมีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ ประกอบด้วยสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อตามกรอบแนวคิด

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยตามขั้นตอน โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษา และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน และอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน

สำหรับแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จากนั้นผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามด้านเนื้อหาและภาษาให้มีความชัดเจนและเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้

จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 จึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป ส่วนแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงข้อคำถามให้มีความชัดเจน ครบถ้วน และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการดำเนินการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้นภูมิ แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 คน และครู จำนวน 266 คน รวมทั้งสิ้น 285 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละชั้นภูมิ

4.2 ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 จำนวน 12 โรงเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัด

4.3 ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลส่งให้กับกลุ่มตัวอย่าง

4.4 ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ Google Forms จากนั้นนำ QR Code ของแบบสอบถามส่งให้กลุ่มตัวอย่างพร้อมหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล และกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม

4.5 ผู้วิจัยได้รับการตอบกลับแบบสอบถามผ่าน Google Form ทั้งหมดจำนวน 285 ชุด และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลของทางสถิติต่อไป

4.6 ภายหลังการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามรายชื่อที่ได้คัดเลือกแบบเจาะจงไว้ เพื่อบันทึกหมายวันเวลาและสถานที่ที่สะดวกในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองพร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญ

4.7 นำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการถอดเทปการสัมภาษณ์ เพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์เนื้อหาในลำดับถัดไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบสอบถามไปบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) หาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบบรรยายประกอบตารางแล้วนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

5.2 นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 มาวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายข้อ รายด้านและความหมายในภาพรวม

5.3 ทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (t-test independent) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

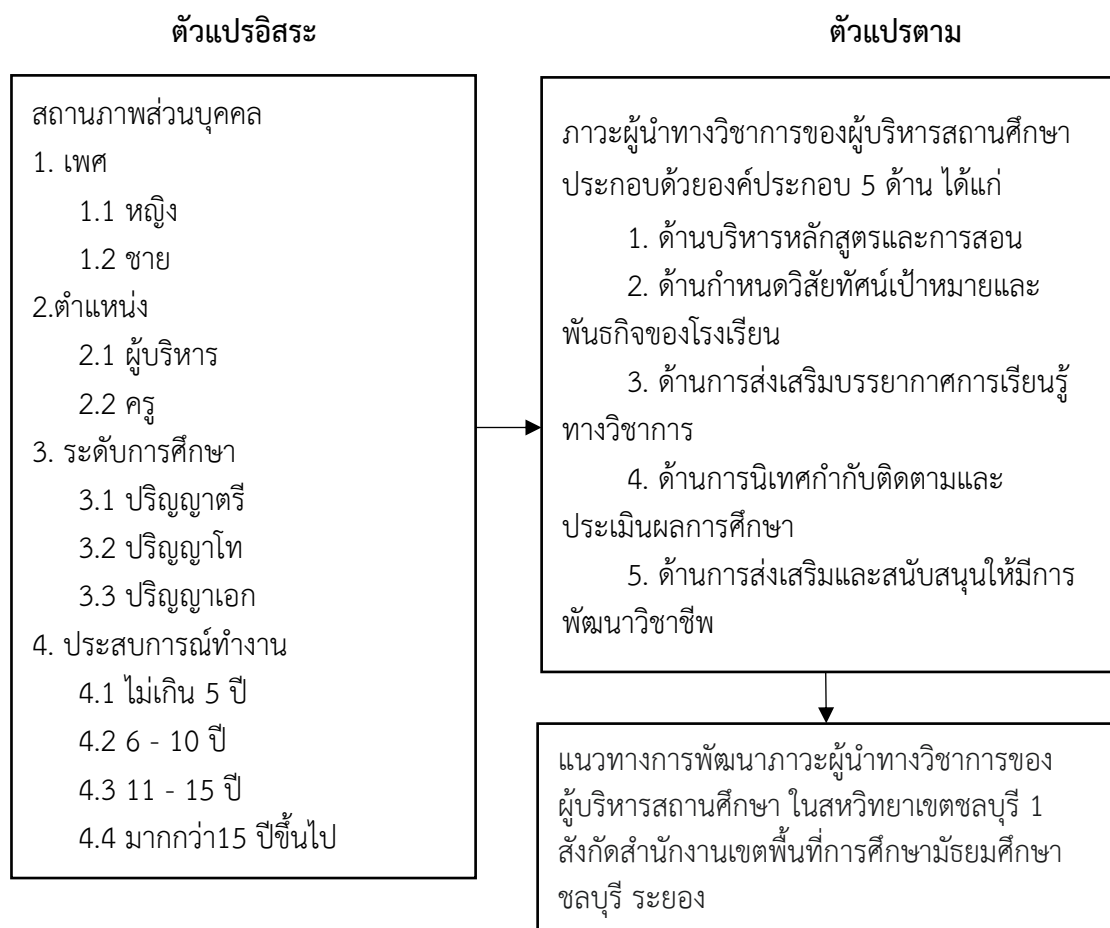
5.4 ทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามระดับการศึกษา

และประสบการณ์การทำงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way analysis of variance: ANOVA) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญ เปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูลระหว่างผู้ให้ข้อมูล และสรุปเป็นประเด็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการสอบถามผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม รวมถึงการใช้เวลาในการสัมภาษณ์ที่ต่างกัน แต่ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเดียวกันในการสัมภาษณ์ เพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้รับมีความหลากหลายแสดงให้เห็นว่า มีความถูกต้องเหมือนกันหรือต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจากนักวิจัยและนักวิชาการ และนำมาสังเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น กิตติคุณ รักษาพล (2564), ปวีณา บุทธิจักร (2564), สรรเพชญ ไตรรงค์ (2564), กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565), นุศรา จันทะคาม (2565) และปรีชญา รูปต่ำ (2565) ดังภาพที่ 1 จึงจัดทำเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครู			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน	4.2170	0.295	มาก	5
2. ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจ ของสถานศึกษา	4.4267	0.363	มาก	3
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ	4.4427	0.290	มาก	2
4. ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา	4.4246	0.328	มาก	4
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนา วิชาชีพ	4.4430	0.281	มาก	1
รวม	4.3863	0.236	มาก	

จากตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.3863) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.4430) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.4427) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.2170) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ตารางที่ 2 การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (t-test independent) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ	$\bar{X}$	S.D.	t	p-Value
1. ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน	หญิง	4.24	0.292	1.625	0.804
	ชาย	4.18	0.296		
2. ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา	หญิง	4.44	0.351	0.569	0.937
	ชาย	4.41	0.381		
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ	หญิง	4.45	0.281	0.551	0.623
	ชาย	4.43	0.304		
4. ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา	หญิง	4.45	0.335	1.795	0.210
	ชาย	4.38	0.315		

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ	$\bar{X}$	S.D.	t	p-Value
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	หญิง	4.45	0.264	0.340	0.512
	ชาย	4.44	0.305		
รวม	หญิง	4.40	0.229	1.255	0.568
	ชาย	4.37	0.245		

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามเพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (t-test independent) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามตำแหน่ง

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ตำแหน่ง	$\bar{X}$	S.D.	t	p-Value
1. ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน	ผู้บริหาร	4.32	0.268	1.515	0.131
	ครู	4.21	0.296		
2. ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา	ผู้บริหาร	4.56	0.255	1.635	0.103
	ครู	4.42	0.368		
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ	ผู้บริหาร	4.54	0.260	1.505	0.134
	ครู	4.44	0.291		
4. ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา	ผู้บริหาร	4.46	0.320	0.530	0.597
	ครู	4.42	0.329		
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	ผู้บริหาร	4.54	0.214	1.628	0.105
	ครู	4.44	0.284		
รวม	ผู้บริหาร	4.48	0.153	1.808	0.072
	ครู	4.38	0.240		

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน ($p = 0.131$) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา ($p = 0.103$) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ($p = 0.134$) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการศึกษา ($p = 0.597$) และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ($p = 0.105$) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวมมีค่า $t = 1.808$ และ $p = 0.072$

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way analysis of variance) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p- value
1. ด้านบริหารหลักสูตรและการ สอน	ระหว่างกลุ่ม	0.145	2	0.073	0.836	0.435
	ภายในกลุ่ม	24.531	282	0.087		
	รวม	24.676	284			
2. ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.196	2	0.598	4.649	0.010*
	ภายในกลุ่ม	36.281	282	0.129		
	รวม	37.477	284			
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการ เรียนรู้ทางวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	0.272	2	0.136	1.626	0.199
	ภายในกลุ่ม	23.614	282	0.084		
	รวม	23.886	284			
4. ด้านการนิเทศกำกับติดตามและ ประเมินผลการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.684	2	0.342	3.227	0.041*
	ภายในกลุ่ม	29.904	282	0.106		
	รวม	30.588	284			
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.210	2	0.105	1.332	0.266
	ภายในกลุ่ม	22.243	282	0.079		
	รวม	22.453	284			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.339	2	0.170	3.091	0.047*
	ภายในกลุ่ม	15.470	282	0.055		
	รวม	15.809	284			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = 0.047$) เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) พบคู่ที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโท มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มปริญญาเอก ($p = 0.010$) 2) ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มปริญญาเอก ($p = 0.041$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way analysis of variance) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านบริหารหลักสูตรและ การสอน	ระหว่างกลุ่ม	0.195	3	0.065	0.746	0.526
	ภายในกลุ่ม	24.481	281	0.087		
	รวม	24.676	284			
2. ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.269	3	0.090	0.678	0.566
	ภายในกลุ่ม	37.208	281	0.132		
	รวม	37.477	284			
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศ การเรียนรู้ทางวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	0.095	3	0.032	0.372	0.773
	ภายในกลุ่ม	23.791	281	0.085		
	รวม	23.886	284			
4. ด้านการนิเทศกำกับติดตาม และประเมินผลการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.141	3	0.047	0.433	0.730
	ภายในกลุ่ม	30.447	281	0.108		
	รวม	30.588	284			
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.043	3	0.014	0.179	0.911
	ภายในกลุ่ม	22.410	281	0.080		
	รวม	22.453	284			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.068	3	0.023	0.404	0.750
	ภายในกลุ่ม	15.742	281	0.056		
	รวม	15.809	284			

จากตาราง 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 0.404$, $p = 0.750$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน ($p > .05$)

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 คน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกรายด้านได้ดังนี้

3.1 ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์บริบทและขับเคลื่อนหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2561 มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู การทำงานเป็นทีม PLC และการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมใช้นิเทศและข้อมูลผลสัมฤทธิ์ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจเป็นไปตามกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ใช้ข้อมูลจริงและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง วิสัยทัศน์มีความชัดเจนสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา และแปลงสู่เป้าหมายตามหลัก SMART โดยมีระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3.3 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก มีการพัฒนาสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และสมรรถนะครูผ่าน PLC และการนิเทศเสริมพลัง จนเกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร

3.4 ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีระบบนิเทศภายในและการประเมินผลการศึกษาที่เป็นระบบ ภายใต้แนวคิดการนิเทศเชิงพัฒนาและกัลยาณมิตร และดำเนินการผ่านการสังเกตชั้นเรียน การสะท้อนผล และการประเมินที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งกระบวนการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของผู้เรียน ข้อมูลจากการนิเทศและการประเมินถูกนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาครู ติดตามผล และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.5 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ โดยใช้ข้อมูลความต้องการรายบุคคล ในการจัดทำแผนพัฒนามีการสนับสนุนผ่านการอบรม PLC การโค้ช และการนิเทศติดตาม ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 มีบทบาทในการขับเคลื่อนงานวิชาการและการพัฒนาครูในระดับที่ดี โดยเฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งอาจเนื่องมาจากการพัฒนาครูเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสามารถส่งเสริมการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการพัฒนาวิชาชีพในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้บทบาทด้านนี้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger และ Murphy (1985) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางวิชาการและการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนุศรา จันทะคาม (2565) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ในทางกลับกันด้านบริหารหลักสูตรและการสอนแม้อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น อาจเนื่องมาจากการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทั้งผู้บริหารและครู ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้เรียน การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อและนวัตกรรม ตลอดจนการนำข้อมูลผลการเรียนรู้มาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ที่ต้องปรับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของผู้เรียน ผลจากการสัมภาษณ์ยังสนับสนุนประเด็นดังกล่าว โดยเสนอให้ผู้บริหารวิเคราะห์บริบท ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger และ Murphy (1985) ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดพันธกิจ การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศและประสบการณ์ในการทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีกรอบนโยบาย บทบาทหน้าที่ และแนวทางการดำเนินงานด้านวิชาการร่วมกัน ส่งผลให้ผู้ที่มีเพศและประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีโอกาสรับรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภายใต้แนวทางเดียวกัน จึงมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการในลักษณะใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับนุศรา จันทะคาม (2565) ที่พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ

ศรัญญา เหล่าลาด (2565) ที่พบว่าครูที่มีเพศและประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.1 เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวม ($t = 1.808, p = .072$) และรายด้าน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครู โดยผู้บริหารมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและสนับสนุนการดำเนินงาน ขณะที่ครูมีบทบาทในการนำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติ จึงอาจทำให้ทั้งสองกลุ่มมีการรับรู้ต่อการดำเนินงานทางวิชาการในทิศทางเดียวกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับบุศรา จันทะคาม (2565) ที่พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา โดยกลุ่มปริญญาตรีและปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มปริญญาเอกในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา กลุ่มปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มปริญญาเอก ทั้งนี้ อาจสะท้อนความแตกต่างของกรอบการรับรู้และมาตรฐานที่ผู้ตอบแต่ละกลุ่มใช้ในการประเมินการดำเนินงานทางวิชาการ โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงอาจมีความคาดหวังต่อการกำหนดทิศทางและการนิเทศทางวิชาการในระดับที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวควรตีความในฐานความแตกต่างของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม มิใช่การสรุปว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาระดับใดมีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงหรือต่ำกว่าโดยตรง สอดคล้องกับธนิต รัตนศักดิ์ตา (2565) ที่พบว่าความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนว่า การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการเชื่อมโยงการบริหารงานวิชาการให้เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนำวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษามาสู่การปฏิบัติผ่านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนางานวิชาการ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จะช่วยให้การขับเคลื่อนงานวิชาการเกิดความร่วมมือและสามารถนำข้อมูลจากการปฏิบัติมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลในลักษณะการนิเทศเชิงพัฒนาจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถสะท้อนผลการดำเนินงานและนำไปใช้ในการพัฒนาครูและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger และ Murphy (1985) ที่เน้นบทบาทของผู้บริหารในการกำหนดพันธกิจของสถานศึกษา การบริหารจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ รวมทั้งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ดังนั้น แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการจึงควรเน้นการพัฒนาผู้บริหารให้สามารถเชื่อมโยง การกำหนดทิศทาง การพัฒนาหลักสูตร การส่งเสริมการเรียนรู้ การนิเทศติดตาม และการพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นกระบวนการเดียวกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของผู้เรียน

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ดังนี้

2.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา เมื่อพิจารณาความแตกต่างรายคู่ พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา กลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มปริญญาเอก ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา กลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มปริญญาเอก

2.4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันโดยภาพรวมและรายด้าน

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ได้แก่ 1) ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน ควรวางแผนและพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกับมาตรฐานและความต้องการของผู้เรียน 2) ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา ควรกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทและนโยบายการศึกษา 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ควรส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุกและนวัตกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 4) ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา ควรมีกระบวนการนิเทศและประเมินผลตามแนวคิดการนิเทศเชิงพัฒนาและกัลยาณมิตร ควบคู่กับ PLC ที่มุ่งเน้นการสังเกตชั้นเรียน การสะท้อนผลและการให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ 5) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ควรกลยุทธ์พัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูและบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ โดยยึดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางวิชาการเป็นหลัก ส่งเสริมการพัฒนาผ่านการอบรม PLC และการโค้ช ควบคู่การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดกรอบแนวทางการวางแผน การใช้หลักสูตร การกำกับติดตาม และการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการใช้ข้อมูลผลการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่าความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามตำแหน่งและระดับการศึกษา ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจให้มีความชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจและเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนงานวิชาการ

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นการนิเทศเชิงพัฒนา การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการนำผลการนิเทศมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาผู้บริหารให้สามารถใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำกับติดตามและประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานด้านวิชาการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินงานด้านวิชาการ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น ประสิทธิภาพการบริหาร คุณวุฒิทางการศึกษา การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหาร และบริบทของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในเชิงคุณภาพแบบระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยเฉพาะด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2.4 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระหว่างสหวิทยาเขตหรือพื้นที่การศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อขยายองค์ความรู้และนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

2.5 ควรศึกษาผลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน หรือความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ของภาวะผู้นำทางวิชาการที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรองกาญจน์ อรุณเมฆ. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กานติมา กานดา, อีรุธ ชาติตันติโชค, และพิชญภา ยืนยาว. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 6(1), 15–27.
- กึ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).
- กิตติคุณ รักษาพล. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).
- นุศรา จันทะคาม. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ).
- ปรีชญา รูปต่ำ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).
- ปวีณา บุทธิจักร. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- รหัสดาว ไกรศิริ, และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(4), 483–498.

- ศรัญญา เหล่าลาด. (2565). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ).
- สรรเพชญ ไตรรงค์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. (2567). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 (ฉบับทบทวนปีงบประมาณ พ.ศ. 2567). สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). ข้อมูลระบบสารสนเทศด้านคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา (SESA). กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. พรึกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2566–2570. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. พรึกหวานกราฟฟิค.
- Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). Assessing the instructional management behavior of principals. *The Elementary School Journal*, 86(2), 217–247.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.